

Et nordnorsk eventyr

Ove Rolandsen er en telegrafist med enorme sosiale ambisjoner, men mangler fullstendig streberens evne og vilje til spyttlikking og ydmykkelser. I hemmelighet «laborerer» Rolandsen fram en ny type fiskelim som - så snart han har fått penger til å ta ut patent i Tyskland - skal gjøre ham rik nok til å tvinge handelsmann Mack i kne og til å gifte seg med hans datter, Elise.

Filmen ble til på oppfordring av sønnen Tore Hamsun

Filmen *Telegrafisten* (1993) basert på Knut Hamsuns *Sværmer* (1904) ble en stor, norsk kinosuksess. Tore Hamsun, forfatterens sønn, anbefalte regissør Erik Gustavson å vurdere å lage kinofilm av *Sværmer*. Oppmuntret av Gustavson, skrev Lars Saabye Christensen manuskriptet. Bjørn Floberg spiller telegrafist Rolandsen og svenske Marie Richardson spiller Elise.

Sværmer er en fest av en roman, fargerik og fortellerfrisk og med mange bipersoner. Vi møter også Rolandsens strenge forlovede Marie van Loos, klokkerens datter Olga som er gjensidig forelsket i Macks sønn Fredrik, Rosengårds nytilsatte prest og dennes forknytte kone, og fiskerne Levion og Enok som kjemper en kamp på liv og død om stillingen som kirketjener.

“
Jeg forstår meg ikke på film, og jeg ligger til sengs med influensa.

”
Knut Hamsun, en gang han ble spurt om hva han syntes om å få bøkene sine filmatisert.

Bildene fra *Telegrafisten* er lånt fra Nordic Screen Development

Den norske Bokklubben gir deg mer mellom permene

Det fins mer mellom permene på en hovedbok fra Den norske Bokklubben enn det fins i de fleste andre bøker, kunne vi si med en vri på et kjent munnhell. Men dette ekstra er ikke bare av teknisk kvalitet - som godt bokpapir og merkebandet i silke. Månedens Bok byr også på noe ekstra for tanken, noe som kommer i tillegg til det selve romanteksten gir deg.

Så godt som hver eneste Månedens Bok er utstyrt med en spialskrevert artikkel - et etterord eller et forord - der landets fremste bokelskere og litterære ekspertise byr på sin innsikt og sine leseopplevelser. Her skriver forfattere og kritikere, forlags- og universitetsfolk, - alle valgt fordi de har spesial-kunnskap og evne til å dele den med andre lesere.

Med god grunn kunne en hevde at det blir gjort alt for liten krus på disse lesningens trofaste ambassadører. Artiklene skrives eksklusivt for Månedens Bok. Fikk du for eksempel med deg bohem-ekspernten Halvor Fosli's artikkel i *Albertine*, der han presenterer en pirrende ny lese måte av Kroghs roman: Var Albertine så aldeles uten skyld i sin egen skjebne?

4

Etterordene byr på mer enn nytt stoff. Du får presentert glimt fra forfatterens liv og høydepunkter i forfatterskapet, kortfattet og oversiktlig. Ofte kan du lese om hvordan samtida reagerte på boka; hva anmeldere skrev og hvordan forfatteren reagerte. Du får servert kuriosita og anekdoter, glimt av samfunns- og kulturhistorien som hjelper deg å utdype egne oppfatninger og inspirerer til å lete videre, lese mer. Slik blir disse spesialartiklene nyttige veivisere i bokenes verden.

La så etterordet til Nils Magne Knutsen bli en ekstra liten anbefaling av neste Månedens Bok; Knut Hamsuns *Sværmeren*. Her kan leses atskillig om forfatterens private årsaker til å skrive denne muntre Nordlandsromanen, - det er grunn til å tro at de i starten var rent økonomiske. Men som Hamsun skrev til sin venn Hans Aanrud; «Naturligvis blir den god, den også, det skal du bare faa se!». Og visst kan dikteren - som sin hovedperson - telegrafist Rolandsen, vise en makellos evne «til å spre en liten glæde omkring sig», men tro om ikke «glæden» har smuttet over på Knutsens skrivleglede? For oss er hans bidrag blitt en ytterligere leseglede - og absolutt noe ekstra mellom permene.

Torhild Uthe

Månedens Bok

Knut Hamsun

Sværmeren

Etterord av Nils Magne Knutsen
Omslagsillustrasjon av Hanne-May Scheen

133 sider

Medlemspris kr 138,-

pluss porto/eksp. kr 16,-

Gjelder fram til avbestillingsfristen 2. mai. Deretter øker prisen til kr 148,- pr bind pluss porto/eksp.

BK16045

Boka sendes fra oss i uke 21

KNUT HAMSUN
—
SVÆRMERE

Månedens Bok: *Sværmeren* av Knut Hamsun

Sværmeren og folkelivet

Sværmeren var lenge en av Hamsuns mindre kjente romaner, og slik hadde det nok fortsatt, hadde ikke dikterens sønn, Tore Hamsun, anbefalt filmregissør Erik Gustavson å se nærmere på den.

Av Anders Gjøver

Med sin muntre, lette tone og uten den undergangsstemningen som hadde preget flere av Hamsuns tidligere romaner, er *Sværmeren* en bok det må ha moret dikteren å skrive. I litteraturhistorien blir den sagt å markere overgangen i forfatterskapet hans fra den prosa-lyriske romanen om den ensomme jeger til de bredere anlagte folkelivsskildringene. Det var da også hans første roman etter *Victoria*, og den første i det nye århundret skrevet på rent oppdrag fra Gyldendals direktør Peder Nansen, for å inngå i bokserien Nordens bibliotek.

Sværmeren er en ren Askeladd-historie om telegrafist Rolandsen som vinner nese-kongens datter, og halve handelsdynastiet. Handlingen er lagt til handelsstedet Rosengaard hvor handelsmannen Mack, bror av Ferdinand Mack på Sirlund (*Pan* og senere *Benoni* og *Rosa*), regjerer med patriarkalsk autoritet. I sentrum av handlingen står Ove Rolandsen, en telegrafist med enorme sosiale ambisjoner, men som fullstendig mangler streberens evne og vilje til spyttslikking og ydmykkelser: «Ho, den pok-

kers Rolandsen, ingen hadde set ham feile når det gjaldt å optræde blant de store og komme med de herlige talemåter som skulde til». Der er imidlertid langt mer ved Rolandsen enn flotte talemåter og fryktløs sjarm. For inne i sitt lønnkammer, hvor ingen andre slipper inn, sitter han og «laborerer» fram en ny type fiskelim som - så snart han har fått penger til å ta ut patent i Tyskland - skal gjøre ham rik nok til å tvinge Mack i kne og til å gifte seg med hans datter, Elise. Derfor gjør han seg stadig ærend til Macks fiskelim fabrikk, hvor han under dekke av å flørte med jentene som jobber der, bedriver den rene industri-spionasje til fordel for sin egen fiskeilm-alkymi.

Fargerike personskildringer

Ove Rolandsens store aksjonsradius i lokalmiljøet binder de mange bipersonene til handlingen; hans strenge forlovede Marie van Loos, klokkerens datter Olga som er gjensidig forelsket i Macks sønn Fredrik, Rosengaards nytilsatte prest og dennes forknytte kone, fiskerne Levion og Enok som kjemper en kamp på liv og død om stillingen som kirketjener - i det hele tatt inneholder den korte romanen så mange fargerike personskildringer at blant

annet Hamsun-biografen Robert Ferguson har trukket paralleller til Mark Twain.

Sværmeren er historien om den store telegrafisten Rolandsen. «kjempen» fra hans ungdoms Nordland, han som hadde så vanskelig for å bli sint og som Hamsun av godt hjerte tildiktet prinsessen og halve kongeriket, skriver sønnen Tore i boka *Knut Hamsun - min far*.

Og *Sværmeren* er ikke Hamsuns største roman - mot mastodonter som *Sult*, *Victoria* og *Markens grøde* står den igjen som en svermerisk duft. Men den er en sann fest av en fortelling som til fulle demonstrerer dikterens rike fortellerglede og trollbindende språklige skaperkraft. ●

Anders Gjøver (f. 1961) er kulturredaktør i Arbeiderbladet

5

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

«Hamsuns sidste Bog»

Da Hamsuns *Sværmer* utkom i 1904, vakte den oppsikt og ble anmeldt i aviser både innenlands og utenlands. Her kan du hygge deg med utdrag fra noen av anmeldelsene.

«En morsom Bog, en ægte Hamsun. Raskt og fejende fortalt, lystig og glad ... og saa har Hamsun fundet en kostelig Type, som han behandler souverænt.»

Fra *Bergens Tidende*, 19. desember 1904.

«...det er faa Bøger, jeg i denne Vinter har læst med en saa ublandet Moro, i dette Ords virkelige Betydning. Med enkelte Streif fra Livets tunge og mørke Sider er *Sværmer* i det hele en munter Bog. Og Moroen blir ikke mindre, naar vi opdager Hamsuns skjelske Øine inde i Rolandsens. Fortællingen er nemlig ikke saa lidet af et Selvportræt.»

Fra *Dagbladet*, 16. januar 1905

En sværmer: Hamsun på Lillehammer i 1895, hvor han reiste for å komme seg etter skrivingen i Paris. Maleren Johannes Müller forsøker å muntre den alvorlige frøken Konow, mens Hamsun kiler frøken Lund, sangerinnen – for å få henne til å smile...

«Den Hamsuns bidrag er en ægte hamjunft fortælling fra livet nordpaa: midnatsfjofens land, hamjunft i lune og i tønne, en kostelig gave fra hans mesterhaand.»

Fra *Stavanger Aftenblad*, 17. desember 1904

Hamsun i brev til Hr. Peter Nansen:

Jeg vilde sætte stor pris på om de selv leste *Sværmer*. Det er godt Humør i den og jeg tror ikke De skal kede Dem. Og ikke en eneste Linje er udenfor Rammen af en Familjes Julebog.»

«Hjerte-skjærende underholdende»

Lars Saabye Christensen er glad i romanen *Sværmer*, og han forteller til Bindestreken:

«*Sværmer* er kanskje Knut Hamsuns muntreste roman; fortellingen om den heller forrykte telegrafist og oppfinner Rolandsen, som ikke bare vil ha prinsessa, han vil ha det meste av kongeriket også. Han satsar alt på ett kort og vinner. *Sværmer* er full av erotikk, maktkamp og den nordnorske sommernattas ville lys. Med sin humor og sin poesi er *Sværmer* hjerteskjærende underholdende.»

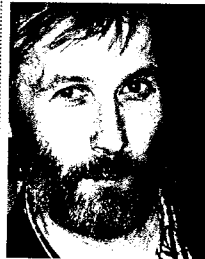
Skrev manus: Lars Saabye Christensen skrev manuset til Erik Gustavsons film *Telegrafisten* (1993), basert på Hamsuns *Sværmer*. Saabye Christensen og Gustavson er for tiden i gang med å planlegge film av Ibsens *Vildanden*. ●

«Hamsun moret seg»

Hamsun-biograf Robert Ferguson forteller til Bindestreken at *Sværmer* har mye til felles med August-trilogien.

«Men *Sværmer* er kjappere, strammere og mer fokusert. Hamsun prøvde en ny retning med et stort persongalleri og innflett handling. Gleden ved å gjøre noe nytt skinner gjennom hele boka. Her vil Hamsun vise hvor allsidig han er – at han får leserne til å le, like lett som han kan få dem til å gråte. Hamsun moret seg da han skrev *Sværmer*», sier Ferguson.

Ferguson synes *Sværmer* er en morsom roman: «Den viser Hamsuns mangfold som forfatter, og peker framover mot de store romanene, som for eksempel *Segelfoss by*».

Skrev biograf: Robert Ferguson har skrevet biografien *Gåten Knut Hamsun* (1988). Det er denne biografien Bentein Baardsons film ved samme navn er basert på. ●

«Hans store næse var altfor ubeskedent for hans ringe embede i livet»

Husjomfruen i præstegården, Marie van Loos, står i kjøkkensduet og ser langt opover veien. Hun kjender de to der oppe ved grinden, det er uttrykkelig telegrafist Rolandsen, hendes egen forlovede, og klokkerdatteren Olga. Nu var det anden gang hun hadde set disse to sammen i vår, hvad skulde det bety? Hvis ikke jomfru van Loos hadde hat så meget å bestille netop nu vilde hun ha gåt ret opover veien til dem og forlangt en forklaring.

Men hvad tid hadde hun nu? Det var megen travilhet på hele den store præstegård, den nye præstefamilje var ventende hver vågen og mælde ankomsten, så det kan være varm kaffe færdig til de reisende. De kunde trænge det, de kommer i båt helt fra Rosengaard, dampskibstoppestedet som ligger en mil borte. Det ligger endnu nogen sne og is på markerne, men det er mai måned og godt veir, så det er lyse, lange dager over Nordland. Skjor og kråke er kommet langt påvei med sine reir og på de bare tuver grønnedes græsset. I haven begyndte seljen å knoppe skjont den stod i sne.

Nu kom det an på hvad slags mand den nye præst var. Hele bygden var spændt på dette. Han skulde riktignok bare være stiftskapellan en tid til fast præst var utnævnt; men stiftskapellane kunde ofte holdes længe i dette kald med den fattige fiskerbefolkning og den tunge anneksreise hver fjerde søndag. Det gik det ord at stiftskapellanens var rike folk som ikke så på hver skilling de gav ut. De hadde allerede på forhånd fastet hus-

1996 – et hamsunsk år

Knut Hamsun (1859 – 1952) er i skuddet som aldri før

På kino nå

Danske Jan Troells film *Hamsun* handler om det spesielle ekteskapet mellom Knut Hamsun og kona Marie, som ofret alt for å være ved hans side. Hovedrollene som Knut og Marie spilles av ingen ringere enn Max von Sydow og Ghita Norby.

På kino til høsten og som TV-serie til neste påske

Høsten vil Bentin Beardsens film *Gåten Knut Hamsun*, basert på Robert Fergusons biografi med samme navn, ha premiere. Samtidig med opptakene til kinofilmen lager de samme aktørene også en TV-serie som skal sendes neste påske.

Hamsun på Radioteatret

Radioteatret arbeider nå med å produsere et hørespill i seks deler om Hamsuns liv og diktning. Stykket er skrevet av Kjell Kristiansen. Vi møter Knut Hamsun som gammel mann etter krigen, på Vinderen Psykiatriske Klinik. Herfra kastes tilbakeblikk på hans liv og forfatterskap. Hørespillet sendes til høsten.

Ny Hamsun-biografi

Litteraturhistoriker Øystein Rottem skal skrive en ny biografi om Knut Hamsun. Jeg vil gjerne se i hvilken grad Hamsun trekker på egen livserfaring i sine verker. Dette har tidligere biografier ikke lagt tilstrekkelig vekt på, forteller Rottem til Verdens Gang.

Kanskje tre filmer..?

Hollywood-regissøren Sidney Pollack har nylig vært i Oslo i anledning av sin siste film *Sabrina*. I et intervju med Verdens Gang utelukker ikke Pollack at han vil snuse litt på Knut Hamsun. Hamsuns liv høres som en drivende film. Med drama og store følelser, sier Pollack til VG.

jomfru og to piker, for gårdsbruket hadde de heller ikke spart på hjelp, men fæstet to tjenestedrenger, dertil kom lille Ferdinand som skulde være kvik og opvakt og gå ærender for alle. Det gjorde et velsignet indtryk i menigheten at deres præst skulde være så velberget. Så vilde han vel heller ikke være så nøie med offer og rettigheter til enhver tid, men tværtimot række de fattige litt. Man var i stor spænding. Det hadde møtt op både av præstens medhjælpere og andre fiskere, de gik nede ved båtaustene i sine store støvler og skrådde tobak og spyttet og talte sammen.

Nu kom endelig store Rolandsen sagte nedover veien, han hadde sluppet Olga, og jomfru van Loos forlot sit vindu i kjøkkenet. Hun skulde huske ham for det til senere: det var ikke så sjældent hun måtte ha oppgjør med Ove Rolandsen. Hun var av hollandsk opprindelse, talte bergensk og var så tunggerap at hendes egen forlovede hadde været nødsaket til å sette på hende utnavnet jomfru Fan los. I det hele tat var store Rolandsen en såre vittig og uvorren mand.

Hvor skulde han hen nu? Var det hans ganske mærkelige agt å motta præstefolkene? Han var vel ikke mere ædru nu end han ofte var, han kom der med en knoppet seljektiv i knaphullet og med hatten litt påskrå, således vilde han møte op! Medhjælperne nede ved naustene hadde helst set at han ikke var kommet i denne stund, i denne vigtige stund.

Gik det nu også godt an å se ut som han gjorde? Hans store næse var altfor ubeskedent for hans ringe embede i livet, men dertil kom at han hele vinteren igjennem lot håret stå, så han blev mere og mere kunstnerisk på hodet. Hans forlovede sa for å hævne sig at han så ut som en maler som var endt som fotograf. Han var nu fire og tredive år, student og ungar, han spilte gitar og sang med dyp rost bygdens viser og lo så tårene trillet hvor de var rørende. Så storartet vilde han være. Han var stationens bestyrer og hadde været her på samme sted i ti år. Rolandsen var hoi og stærkbygget og var ikke nøie på et slagsmål når leiligheten dertil var gunstig. Nu gir det et rykk i lille Ferdinand. Han ser fra sit takvindu stævret av handelsmand Macks hvide husbåt ile om næsset, i næste øieblik har han tat trapperne i tre forvågne spring og ropte ind i kjøkket: Nu er de her!